Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

DOSSIER DE PREMSA

BREU RESSENYA HISTÒRICA DE LA FAÇANA DE LA CATEDRAL DE TORTOSA

Pel que fa a la construcció de la façana de la catedral de Tortosa, està documentada la col·locació de la primera pedra de la base de la torre nord de la façana el 5 de febrer de 1621, i la de l'extrem sud de la façana el 21 d'octubre de 1622Si ens centrem en aquesta última part de la construcció, està documentada la col·locació de la primera pedra de la base de la torre nord de la façana el 5 de febrer de 1621, i la de l'extrem sud de la façana el 21 d'octubre de 1622 .

La mateixa font fa referència a que en el lloc on s'havien de construir els fonaments de la torre sud (cantó del baptisteri) de la nova façana encara hi havia les restes de catedral antiga, i com aquella era molt més petita i tenien poch fonament, va caler fer-ne de nous. D'aquesta darrera informació el que sorprèn és que les circumstàncies relatades no es corresponen amb la hipòtesis gràfica de superposició de les dues catedrals a la que abans s'ha fet referència.

Sembla que el mestre d'obres Martí d'Abària va realitzar, a començament de la segona dècada del segle XVII, un projecte per a la façana principal, inspirat en els exemples de l'arquitectura romana, del segle XVI. Aquest projecte no es va completar per falta de diners, i perquè l'exèrcit no va donar permís per aixecar una alçada d'edificació que s'interposés en la línia de foc dels canons del castell. Algun autor també apunta la deficiència del fonaments com a causa afegida a les anteriors. Amb tot, la construcció del cos de la façana s'allargà fins ben entrat el segle XVIII, període que en part coincidí amb l'edificació de la capella de la Verge de la Cinta (1672-1725). Se sap que a començaments de 1703 encara s'estaven enderrocant les parets dels peus de la catedral romànica. També hi ha notícies que l'obra,

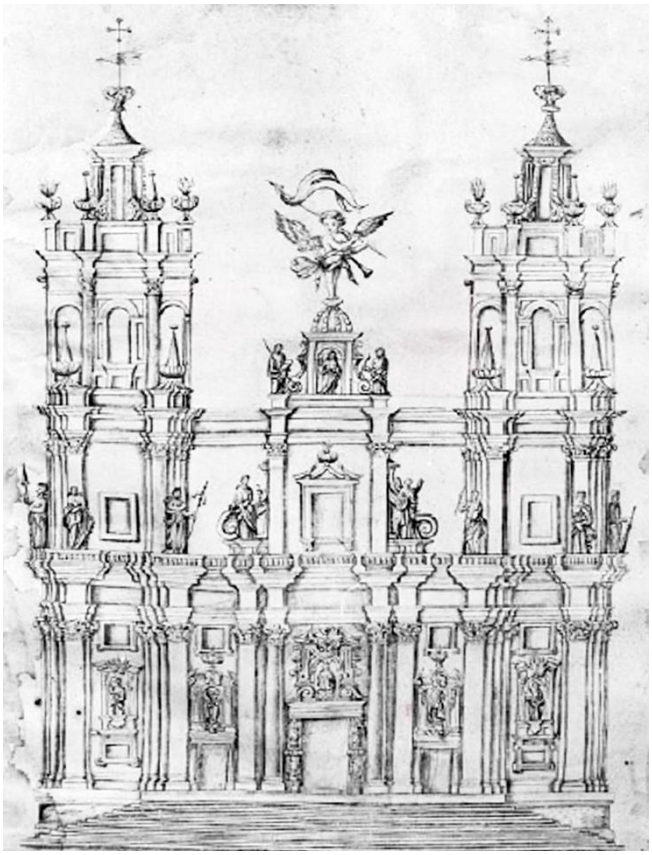

Dibuix del projecte original per a la façana de la catedral de Tortosa, fet pel mestre d'obres Martí d'Abària cap a l'any 1620.

l'any 1730, sota la direcció de Roc Xambó ja havia assolit el nivell del fris decoratiu . El cos de la façana no va ser enllestit fins al 1757, després que Antoni Ferrer en fes una simplificació classicista.

És probable que la catedral, i especialment el cos de la façana principal, patís alguns estralls durant la Guerra del Francès o les guerres del segle XIX; al menys és el que es desprèn d'un conjunt de reparacions sistemàtiques en els paraments de la façana, detectades en les obres en curs. Aquestes actuacions, podrien correspondre a obres documentades en època del bisbat de Manuel Ros de Medrano (1814-1821).

Dels danys soferts a la darrera guerra civil del segle XX, en queden algunes empremtes, sense reparar, a la crugia de la façana situada sota l'actual campanar. Es tracta de trencats en elements arquitectònics i decoratius sobresortints, provocats segurament en l'operació de l'espoli de les campanes per a ser utilitzat el seu metall en la fabricació d'armament.

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA DE LA FAÇANA

Quan parlem d ela façana de la catedral de Tortosa haurem de referir-nos-hi no només com un mur de tancament dels peus del temple sinó com un cos amb certa corporeïtat espacial que en la seva amplada frontal excedeix molt a la de la resta del temple. Això es deu a que aquesta part de la construcció, en els seus extrems, està delimitada pel que havien de ser, si s'hagués conclòs l'obra, dues torres-campanars simètriques de gran alçada. El mur que conforma la base d'aquests elements té un gruix considerable i adopta una forma d'U oberta cap a l'interior, conformant així dues capelles laterals, la de Sant Gil de Federic a la torre nord i la del Baptisme a la meridional, més profundes que la resta de les de la part gòtica de la nau. En el mur que delimiten aquests dos espais pel cantó de llevant hi ha encabides dues escales de caragol, que havien de permetre l'accés a la part alta de les torres inacabades.

El frontis principal d'aquest cos s'estructura en cinc panys o crugies separades per pilastres i columnes adossades d'ordre corinti gegantí (més de 15 metres d'alçada). Les crugies extremes, que es corresponen en planta amb les capelles laterals, estan delimitades per pilastres de secció rectangular, amb les seves corresponents contrapilastres. El mateix passa amb les dues crugies adjacents, que es corresponen amb les naus laterals del temple; en aquest cas però com el seu pla sobresurt lleugerament sobre el de les anteriors

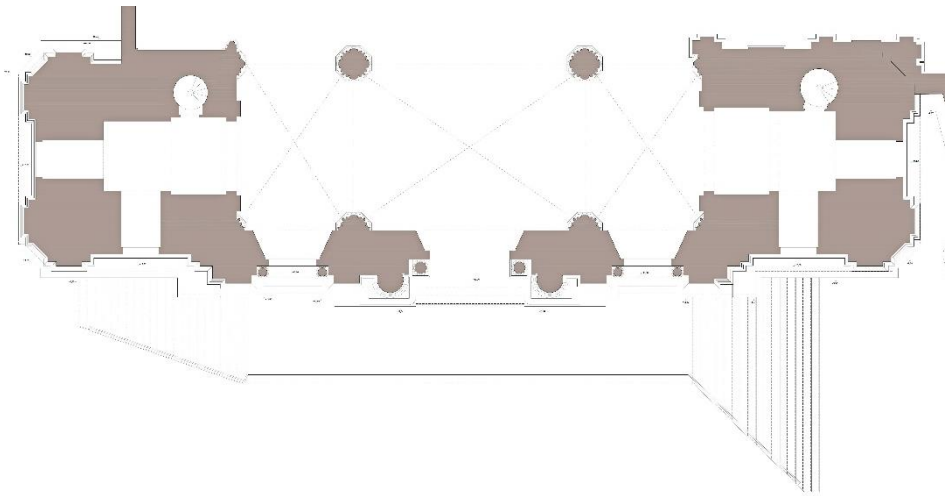

Planta del cos de la façana de la catedral de Tortosa. Els gruixuts murs en forma d'U de la base de les torres que ocupen els seus extrems, constitueixen capelles laterals

es crea, per aquella banda una més rica superposició de pilastra i contrapilastres. El pany central està flanquejat per quelcom més de dos semicolumnes que sobresurten del pla de façana i que amb les pilastres adjacents creen l'efecte d'un doble ordre paral·lel, característic de l'arquitectura culta d'aquest moment. Tot aquest nivell de la façana està coronat per un fris motllurat clàssic que ressegueix els entrants i sortints del mur inferior i que en tots els eixos compositius presenta agrupacions d'elements decoratius amb motius vegetals (fulles d'acant o card).

Dintre de cada pany la façana presenta diferents obertures o nínxols ricament ornamentats amb elements decoratius i arquitectònics disposats segons els seu eix de simetria vertical. A les dues crugies extremes, de baix a dalt, apareix una finestra apaïsada amb emmarcament d'extrems prolongats; una fornícula amb un pedestal volat sobre dues cartel·les, pilastres laterals i un frontó corb; i a la part més alta una finestra quadrada amb emmarcament d'angles regruixats. A les dues crugies corresponents a les naus laterals, més estretes que les restants, la part baixa la ocupa una porta emmarcada per dues columnes d'ordre corinti i un fris motllurat; directament sobre aquest hi ha sengles fornícules semblants a les abans descrites però rematades a la part superior amb un frontó partit curvilini que en els seus extrems inferiors adopta la forma de voluta; a la part superior es repeteix la finestra quadrada dels panys anteriors. Per últim a la crugia central tot l'espai l'ocupa la porta principal, jeràrquicament molt més gran que les anteriors i amb una fornícula a sobre. La porta també està flanquejada per columnes estriades d'ordre corinti i un fris superior coronat d'un frontó corb; les columnetes que acompanyen el nínxol de més amunt són salomòniques i el remat superior es un plàstic fris amb els dos extrem de la cornisa horitzontals enllaçats amb un tram corb.

Tot els elements arquitectònics descrits destaquen per la riquesa dels seus materials i elements decoratius. Pel que fa als primers cal destacar la policromia de les pedres utilitzades: jaspi vermellós de la Cinta, pedra calcària grisa i negra i marbre blanc. També hem de destacar la decoració amb marqueteria de marbres policromats als frisos de les tres portes. Pel que fa als elements decoratius destaquen els ornaments geomètrics o vegetals,

Vista fotogramètrica frontal de la façana de la catedral de Tor-tosa elaborada expressament per a la redacció del present projecte.

però també objectes típics del repertori arquitectònic barroc: canelobres, urnes o petits obeliscs. Totes les fornícules, tret de la de l'eix de la façana, presenten en la part central del seu frontó capets de nens alats (putti).

Per sobre de la cornisa de coronament, el tancament necessari de la nau central més elevada va obligar a construir part del mur del que havia de ser un segon pis de la façana mai executat. A banda de l'arrencament de les dues pilastres que separen la crugia central de les adjacent, en destacaren un òcul circular, tallat en la part inferior per la cornisa que, com dues de les finestres dels nivells inferiors, presenta vidrieres emplomades policromades, relativament modernes.

Pel que fa a la resta de cares del cos de la façana, les laterals repeteixen l'esquema de les crugies extremes, delimitada per dues pilastres i el fris superior amb decoració vegetal, però sense cap altra decoració als panys que la finestra baixa abans descrita.

ACTUACIÓ DE NETEJA I RESTAURACIÓ DE LA FAÇANA

La neteja i restauració proposada per la façana de la catedral de Tortosa és una actuació integral que té per objecte no només la millora del seu aspecte actual, sinó també el de garantir la seva conservació material i el manteniment dels seus valors arquitectònics, artístics, cultuals i simbòlics.

És per això que l'estratègia plantejada en l'actuació no és només la d'eliminar les formes en que es manifesten les patologies exposades, que són només el final d'un procés de degradació, sinó incidir en la mesura de lo possible sobre el agents i els mecanismes que les generen.

Amb aquestes premisses, la proposta d'actuació es concreta en una neteja general i profunda dels paraments i altres elements que conformen la façana, però també en la reconstrucció d'aquelles parts, la manca de les quals, afavoreix la degradació dels materials. També es plantegen tasques i tractaments per a millorar el seu comportament i allargar la seva durabilitat, com són la reparació de rejuntats, la seva consolidació superficial o més profunda, l'hidrofugat de determinades zones, etc.

En la mateixa línia es planteja la substitució o millora de la protecció d'alguns dels elements de tancament i protecció que o bé presenten problemes de conservació (oxidació, corrosió, parts malmeses o trencades, etc.) o bé tenen un aspecte poc apropiat.

Va més enllà de les necessitats estrictes de conservació, la proposta d'implementar un nou revestiment metàl·lic per a les tres portes de la cara frontal de la façana. Es vol en aquest cas, a més, millorar notablement el seu aspecte actual, donant-li la dignitat i contingut simbòlic que corresponen als valors culturals i significació de l'edifici. Una de les raons que justifica que es plantegi aquesta intervenció dintre d'aquest projecte és que l'actual tractament precari d'aquests elements quedarà en evidència clarament després de la intervenció de neteja i restauració plantejada en el conjunt de la façana.

Per la seva envergadura l'obra es desenvolupa en diferents etapes successives que abasten part diferenciades del monument:

1 – Crugia central de la cara frontal
2 – Crugies lateral del cantó sud de la cara frontal
3 – Crugies lateral del cantó nord de la cara frontal
4 – Cares lateral i posterior del cantó sud
5 – Cares lateral i posterior del cantó nord
6 – Millora de l'acabat de les portes d'accés

DESENVOLUPAMENT DE LES OBRES.

Les obres de neteja i restauració de la façana principal de la catedral de Tortosa es van adjudicar, després d'un concurs en el que es van convidar a cinc empreses especialitzades, el mes d'abril de l'any en curs. El dia 14 d'aquell mateix més es va signar l'acta de replanteig i es van donar per iniciades les obres.

Actualment s'estan realitzant els treballs de la primera etapa, que correspon a la crugia central de la façana, sens dubte la més rica pel que fa a la seva ornamentació i a la qualitat dels seus materials. Són especialment remarcables el marbres de colors que constitueixen la portalada central, i la fornícula situada sobre el seu frontó.

Cal destacar també el refinament del treball escultòric i l'escala monumental dels elements arquitectònics que conformen l'estructura general de la façana d'un ordre gegantí, comparables als de les grans basíliques de la ciutat de Roma.

Està previst que dintre del mes d'agost es doni per acabada aquesta etapa de les obres i que tot seguit s'abordin els treballs en les crugies laterals del cantó sud, situades per sota del campanar.

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

FITXA TÉCNICA DE L'OBRA:

Objecte de l'obra:

Obres de neteja i restauració de la façana principal per garantir unes millors condicions de conservació patrimonial i millorar la imatge d'aquest monument.

Pressupost de l'obra: 479.871,10 € (IVA inclòs)

Durada prevista dels treballs: 12 mesos

Data prevista de finalització: abril de 2022

Promotor de l'obra: Bisbat de Tortosa

Finançament de l'actuació:

Bisbat de Tortosa
Ministerio Transportes, Movilidad y Agenda Urbana
Departament de Cultura Generalitat de Catalunya
Diputació de Tarragona
Ajuntament de Tortosa

Autors del projecte i direcció facultativa:

Carlos Brull. Arquitecte
Andreu Alfonso. Arquitecte
Manel Iglesias. Restaurador-conservador

Empresa adjudicatària :

Estudio Métodos de Restauración, S.L.

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

RECULL DE FOTOGRAFIES PRÈVIES A L'ACTUACIÓ

(Fotografies: Brull i Alfonso, Arquitectura i patrimoni, SLP)

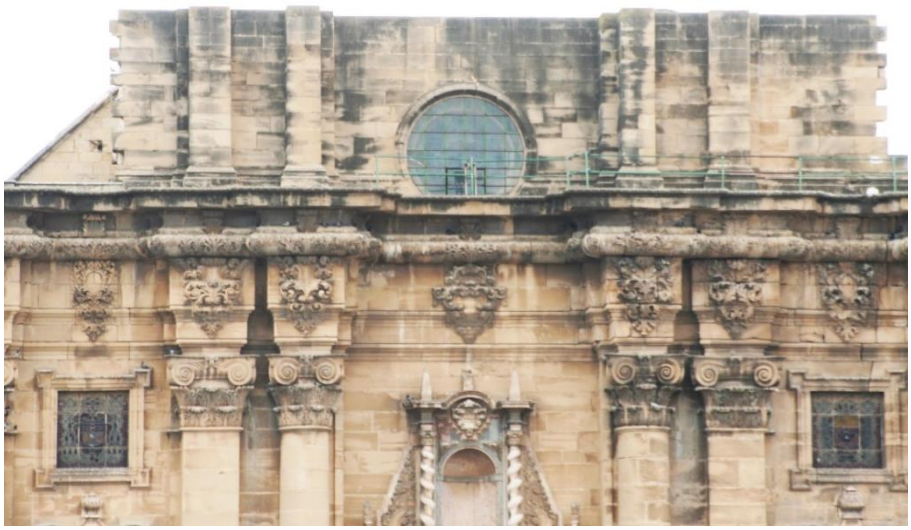

Capítol de la catedral de
Santa Maria de Tortosa

BISBAT DE TORTOSA

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

Capítol de la catedral de
Santa Maria de Tortosa

BISBAT DE TORTOSA

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

Capítol de la catedral de
Santa Maria de Tortosa

BISBAT DE TORTOSA

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

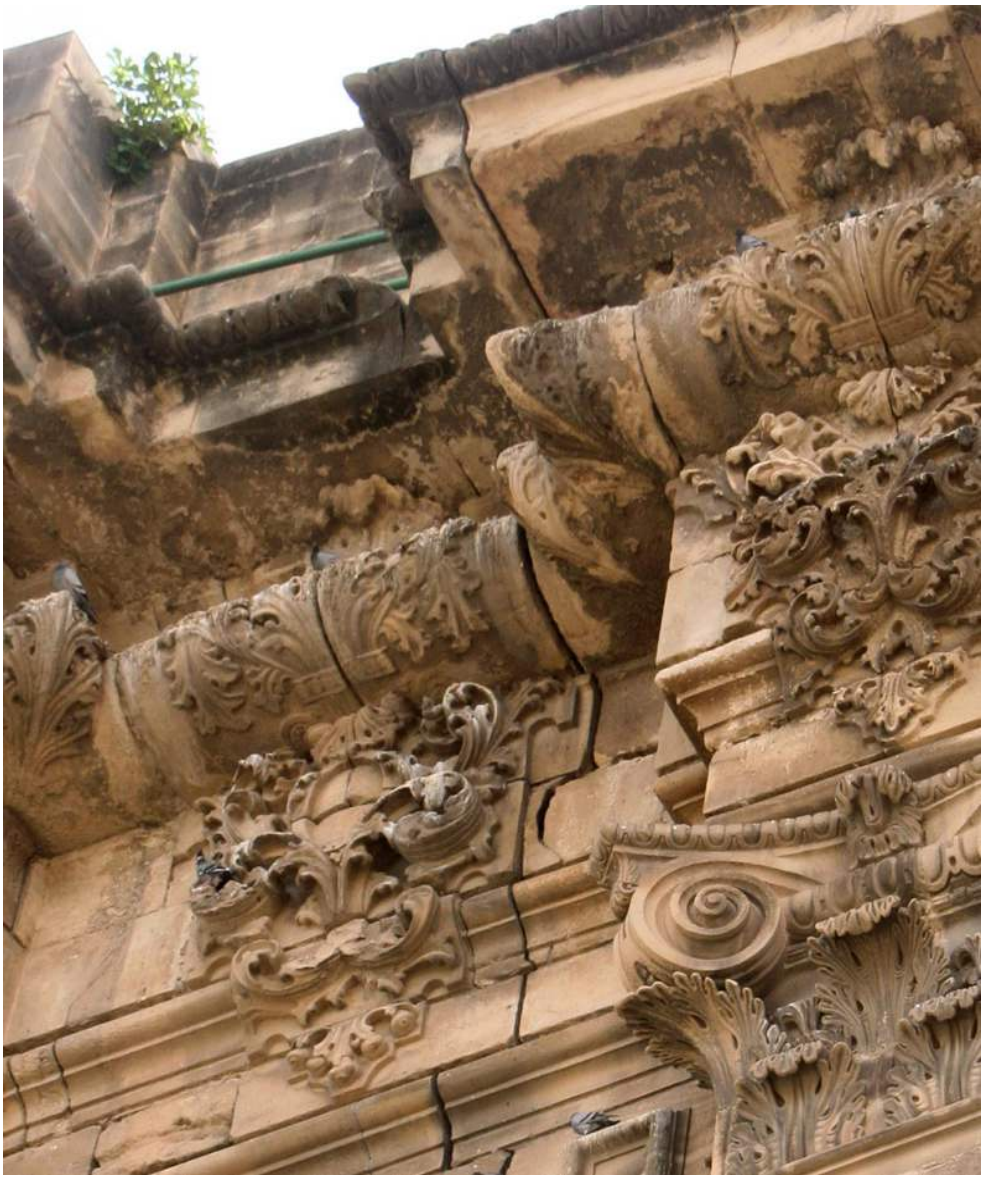

RECULL DE FOTOGRAFIES DELS TREBALLS EN CURS

(Fotografies: Brull i Alfonso, Arquitectura i patrimoni, SLP)

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

Capítol de la catedral de
Santa Maria de Tortosa

BISBAT DE TORTOSA

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa

Capítol de la catedral de
Santa Maria de Tortosa

BISBAT DE TORTOSA

Obres de neteja i restauració de la

Façana principal de la catedral de Tortosa